

HERALDISK TIDSSKRIFT

1960 • BIND 1 • NR 2 • SIDE 83-88

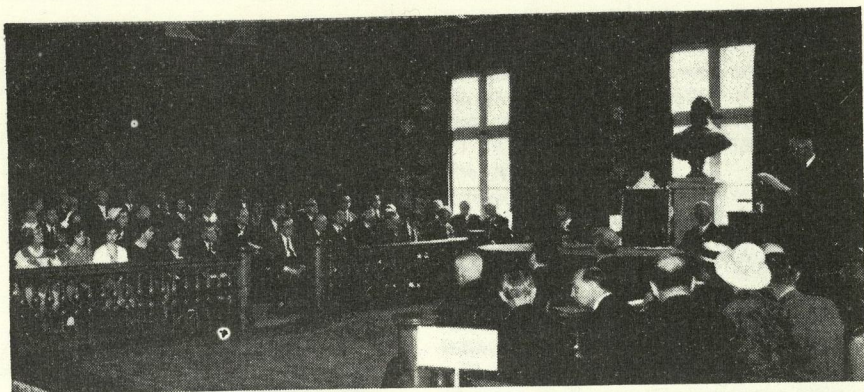
Mindre meddelelser

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Friherre Carl Hamilton af Hageby åbner søndag 21/8 1960 den Heraldiske Kongres i Ridarhusets store sal, hvis vægge er dækket med de introducerede svenske adelsfamiliers våbener. Forrest, og især i baggrunden, ses flere af Heraldisk Selskabs finske, svenske og danske medlemmer.

Mindre Meddelelser

Heraldisk Kongres

Den Femte Internationale Kongres for Genealogi og Heraldik fandt sted på Ridarhuset i Stockholm i dagene 21.-28. august 1960. Der var tilmeldt op imod 150 aktive deltagere, deriblandt flere af heraldikkens kendteste nutidige navne, fra så godt som alle Europas nationer, fra Canada, de Forenede Stater, flere sydamerikanske stater og den Sydafrikanske Union. Fra Danmark deltog Statens heraldiske Konsulent, Ekspeditionssekretær *Paul Warming*, Kommandørkaptajn *H. F. Kiær*, Arkivar *Knud Prange* og, repræsenterende Heraldisk Selskab (men for egen regning): formanden, Amtsfuldmægtig *Ernst Verwohlt*, og sekretæren, Redaktør *Sven Tito Achen*. Fra Sverige deltog ca. 60, fra Finland 5-6, fra Island én og fra Norge ingen.

Kongressen var særdeles velarrangeret og velforberedt. Alt hvad dens generalsekretær og hoved-organisator, Statsheraldikern, Kammarherre *Gunnar Scheffer*, havde ansvaret for, klappede perfekt. Programmet omfattede 15-20 foredrag (på engelsk og fransk), ca. halften om heraldiske emner, modtagelse hos Kongen på Stockholm Slot,

udflugter, studiebesøg, teateraftener, receptioner, middage m. m. En række særligt arrangerede heraldiske udstillinger fortjener at nævnes specielt:

På Stockholms Stads museum »Stockholms Vapen« og »Svenske heraldiske Exlibris«. På Kungl. Armémuseum »Landskapsvapen i svenska Fälttecken«. På Nordiska Museet »Släkten och Vapnet«. Og på Statens Historiska Museum »Rikets Vapen och Flagga«; især denne sidste var en fremragende udstilling af meget stor heraldisk interesse.

Blandt de resolutioner Kongressen vedtog før sin afslutning, var især en opfordring til, at så mange lokale heraldiske foreninger som muligt tilsluttede sig den internationale fælles-organisation *Archivum Heraldicum* i Schweiz, hvem man tillige overlod at lade udarbejde en international rettesnor for korrekt blasonering og heraldisk terminologi. Heraldisk Selskabs styrelse har fulgt denne opfordring og forhandler for tiden med *Archivum Heraldicum* om tilslutning til det internationale samarbejde.

Den næste internationale heraldiske kongres skal finde sted i 1962, sandsynlig-

vis i Edinburgh, hvortil der foreligger en invitation fra det kgl. skotske heroldskolegium, *The Court of the Lord Lyon King of Arms*. De tidligere fire kongresser holdtes i Barcelona 1928, Rom og Napoli 1953, Madrid 1955 og Bruxelles 1958.

S. T. A.

Holbergs Våben. En Tilføielse

I anledning av min artikkel i Heraldisk Tidsskrift nr. 1 om Ludvig Holbergs våben, har overbibliotekar *Torben Glahn* vært så elskverdig å tilstille mig nogen oplysninger, som tillater mig å rette et par feil og supplere mine meddelelser på et vesentlig punkt.

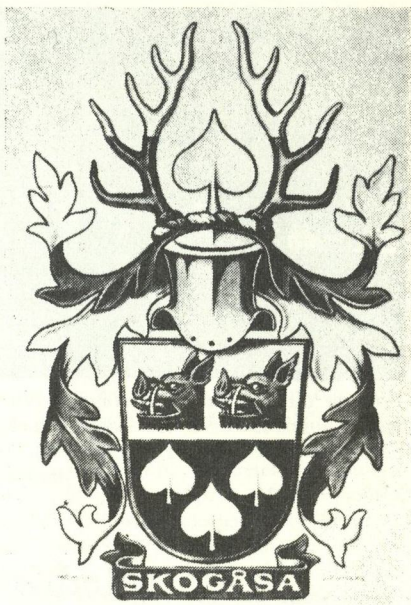
Overbibliotekar Glahn fremholder for det første, at det allikevel er korrekt, at Holberg blev baron 6. mars 1747, og ikke 1749, som det står i adelsleksikonet. Baroniseringen må sees i forbindelse med Holbergs donasjoner til Sorø Akademi, og da dette blev innviet 26. juli 1747, var Holberg til stede som baron. *Torben Glahn* henviser her bl. a. til A. Glahn: »Sorø Akademi og Holberg«, 1925, p. 27.

Hvad angår det av Holberg egenhendig påtegnede utkast til et våben (se figur 2 B i min artikkel), så finnes dette ikke i Lensarkivet, men opbevares i Sorø Akademis Bibliotek.

Om Marcus Haggæus Frawen (Frauen) og hans familie kan overbibliotekar Glahn bl. a. meddele følgende: Holbergs vennskabelige forhold til Frawen, som var gift med en søster til den i min artikkel nevnte Johan Eschild Falsen, er velkjent. Frawens sønn, Christian Valentin Frauen (1717-60), valgte i 1736 Holberg til sin privatpræceptor og blev i 1753 gift med Holbergs søstersønnens datter. Om Holbergs forhold til familien Frauen se Holberg-Årbog 1920, p. 80-89.

Takket være disse oplysninger må jeg si formodningen bestyrkes om at Holberg har hatt Frawens våben for øie, da han formet idéen til sitt eget. Det er interessant å se hvordan Holberg her har kunnet benytte et forbillede, men har gjort det på en måte, som må sies å være suveren.

Hans Krag.

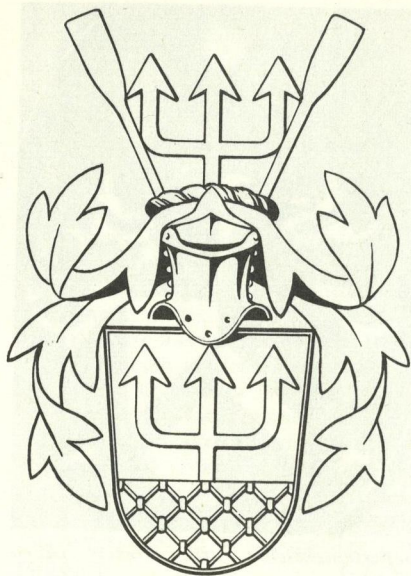

Nya Släktvapen

Trulsson. Antaget av lantbrukaren Lennart Trulsson, Skogåsa, Lövestad. *Sköld*: delad av guld, vari två bjälkvis ställda, avhuggna gröna vildsvinshuvuden med röd beväring, och grönt vari tre lindblad av guld ordnade 2 och 1. *Hjälm*: sluten, med hjälmtäcket invändigt av guld och utvändigt grönt, vulst av guld och grönt, samt som hjälmprydnad två hjorthorn delade av guld och grönt, och mellan dem ett uppväxande lindblad av guld. *Valspråk*: Skogåsa (gårdsnamn).

Vapenbilden an knyter till släktgårdens och innehavarens produktionsinriktning.

Cervin. Antaget av civilekonom Knut A. Cervin i Lerum. Vapenbilden alluderar på släktens tidigare generationer, som varit sjömän och fiskare. *Sköld*: i fält av guld en röd stam vari ett fisknät av guld och därur en uppskjutande röd treudd. *Hjälm*: sluten, med hjälmtäcke invändigt av guld och utvändigt rött, och som hjälmprydnad en uppskjutande röd treudd mellan två åror av guld. En yngre gren av släkten för som hjälmpryd-

nad juristsymbolen (svärd och våg) i guld.

Bergkvist. Antaget av posttjänstemannen Sture Bergkvist, Malmö. Släkten här-

stammer från Ask socken i Skåne. Sockennamnet betyder enligt Ortnamnsarkivet i Lund helt enkelt trädet *ask*. Släktens tidigare generationer har varit soldater vid Kungl. Wendes regemente i Kristianstad, som för en lindorm i vapnet. *Sköld:* i blått fält två vid basen sammanvuxna askblad av guld och däröver en störtad spets av guld vari ett blått, avhugget drakhuvud med röd beväring. *Hjäl:* slutet, med hjälmtäcket invändigt av guld och utvändigt blått, vulst guld och blått, samt som hjälmprydnad två uppväxande askblad av guld.

Tufvesson. Antaget av lantbrukaren Theodor Tufvesson, Hagestaborg, Löderup. *Sköld:* i rött fält en medelst en

tinnskura bildad stam av silver och därur tre uppväxande kornax av guld. *Hjäl:* slutet, med hjälmtäcket invändigt av silver och utvändigt rött, vulst av silver och rött, samt som hjälmprydnad två oxhorn kluvna medelst en tinnskura, dexter av silver och rött, sinister av rött och silver, och mellan dem ett uppväxande kornax av guld. *Valspråk:* Hagestaborg (gårdsnamn).

Tinnskuran syftar på den gamla borgen i Hagestad.

Vapnet är komponerade och utförda av J. Raneke.

Heraldiske Samlere

Rundt omkring i Skandinavien findes der uden tvivl adskillige samlere af heraldiske objekter: ségl, exlibris, frimærker, kisteplader, porcelæn, glas, bøger med superexlibris, våbengengivelser i almindelighed osv. I det håb at kunne medvirke til kontakt mellem disse samlere, hvorefter mange måske hidtil har været uden kendskab til ligesindede, har to af Heraldisk Selskabs medlemmer, *Ole Rostock* og *Olaf Kirstein*, foreslået at oprette en *Samler-central*, et tilbud som Selskabet har taget imod med stor glæde.

Fremgangsmåden er, at interesserede opgiver deres navn og samler-område til Centralen, som udarbejder et kartotek herover. Kartotekets oplysninger står selvsagt til rådighed for enhver, og dersom interessen er tilstrækkelig stor, vil kommende numre af *Heraldisk Tidsskrift* indeholde navne og nyt fra *Samlercentralen*.

Centralens effektivitet kan yderligere øges, om samlerne indsender lister over dubletter, og over objekter som de specielt søger.

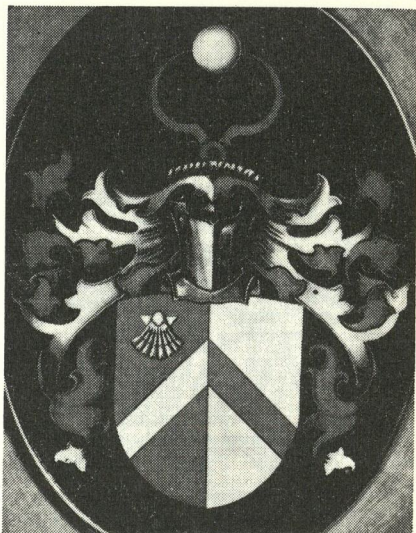
Samlercentralens adresse er: *Læge Olaf Kirstein, Nørre Farimagsgade 41, København K.*

Nyt dansk Storkorsvåben

I marts 1960 fik tidligere Formand for Statens Forligsinstitution, Departementschef *Erik Dreyer* tildelt Storkorsset af Dannebrog.

Der eksisterer flere slægter Dreyer, og der kendes fra ældre tid i hvert fald 3-4 forskellige Dreyer-våbener. Den første kendte mand af Departementschef Dreyers slægt var kunstdrejer i Odense *Hans Simmensens Dreyer* (død 1703), som i sit signet førte et flammende hjerte. Hans søn, Kancelliråd *Jens Hansen Dreyer* (død 1753), førte et våben med »to dansende kvinder«. Departementschef Dreyer havde imidlertid aldrig selv brugt noget af disse våbenmærker, og foretrak at lade sig tegne et helt nyt våbenskjold.

Det våben som den nye storkorsridder, efter forslag fra undertegnede, besluttede

Departementschef Erik Dreyers våben på pladen, som skal hænge i Frederiksborg Slotskirke. Det er udført af Ordenskapitlets våbenmaler, Franz Sedivy.

sig til, ses på billedet: lodret delt af rødt og guld, heri en sparre af modsat farve; i øverste dexter hjørne en sølv ibsskal. Hjelmfigur: en rød opadvendt krumpasser med en guld kugle mellem spidserne. Hjelmkæde: rødt og guld. Valgsprog: »Ved forenede Kræfter«, *Viribus unitis*.

Våbenet skal anskueliggøre dette: at slå bro over modsætninger (forligsmanden). Som farver er valgt de to kønneste og varmeste heraldiske farver, men vil man lægge noget i dem, kan man sige, at det er de kgl. oldenborgske farver og derfor anstår sig for den, hvis karriere er forløbet i statens tjeneste. Rødt og guld er i øvrigt også *Herluf Trolles* farver.

Ibsskallen liver op i et våben, som ellers måske ville være lige enkelt nok. Den er inspireret af *Birgitte Gøyes* våben. Departementschef Dreyer er student fra *Herlufsholm* og formand for *Herloviaersamfundet*. *Herlufsholm Skole* er som bekendt stiftet af *Herluf Trolle* og *Birgitte Gøye*.

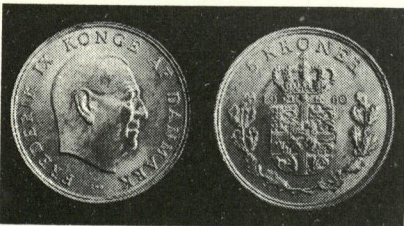
»I øvrigt«, siger forslaget, »er det moderne syn på heraldik, at alt skal betyde, anskueliggøre, eller symbolisere et eller andet, et vildspor. Hvis et våben er klart og kønt, tiltaler ejeren, og ikke kan mistages for noget andet våben, er dette nok.«

Hjelmfigurens smukke krumpasser og kugle er et gammelt drejer-emblem. En krumpasser er et af drejers vigtigste redskaber, og krumpasseren med kuglen findes i seks af de bevarede otte danske drejerlavs-segl (det ældste fra 1600-tallet). Den tidligere nævnte Jens Hansen Dreyer, søn af drejeren i Odense, førte en krumpasser + kugle som hjelmfigur i sit våbensignet. I »Våbenførende Slægter« 2. bind side 236 beskrives denne ganske vist som »to mod hinanden vendte kornsegl med spidserne indborede i en rund frugt«, men det er blot en af de misforståelser, som er så almindelige i heraldikken.

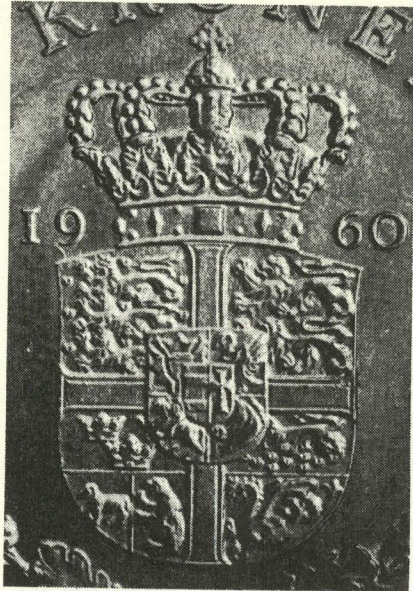
S. T. A.

Ny dansk Mønt

Vi er ikke i Danmark forvænt med smuk heraldik på vore mønter (eller smukke mønter, eller smuk heraldik, i det hele taget). Derfor må vi være glade for, at kongevåbenet på de nye femkrone-stykker, hvoraf de første 5 millioner eksemplarer bliver sat i omløb i november 1960, er et stort fremskridt i forhold til vor tids tidligere møntvåbener, ja vistnok er den pæneste udformning af den nuværende konges våben som eksisterer. Våbenet er udført af Den kgl. Mønts medaljør Harald Salomon, i samråd med Statens heraldiske Konsulent.

Det nye danske femkrone-stykke. Det er af hvidt metal (kobbernikkel) og 33 millimeter i diameter.

Femkronens kongevåben i nærbillede. Skjoldets form er pæn; felterne er kønt fyldt; løverne er gode; og især det lige kors er en stor forbedring sammenlignet med tidligere udformningers svajede kors. Forslag til yderligere forbedringer: et kors helt uden udsvajning, altså med parallelle sider på armene helt til skjoldets kant, sådan som det så ud fra Erik af Pommern indførte det, til Christian 5. ændrede det efter sin nyoprettede ordens svajede kors; en bedre tegnet bjørn i feltet for Grønland (se f. eks. Hvem-Hvad-Hvor 1961); og Holstens forvrøvede figur ført tilbage til det oprindelige, brilante »nældeblad«, den takkede skjoldbort, således som det f. eks. er sket i Tyskland.

Virkeligt smukt kan det 13-feltede kongevåben imidlertid næppe nogen sinde blive. Ifølge Grundlovens § 26 er det kongen som har ret til at slå mønt, hvilket medfører retten til at anbringe kongevåbenet på mønterne. Men en ret er jo ikke det samme som en pligt. Fremtidige mønter vil i høj grad vinde æstetisk ved at få kongevåbenet udskiftet

med rigsvåbenet (»det lille rigsvåben«), der nemlig *kan* udføres som en øjenlyst. Og dette våben er sandelig også, eller rettere sagt: først og fremmest *Kongen af Danmarks våben*.

Det kan oplyses, at det blot er *mønter* som er kgl. domæne. *Sedler* udstedes af Nationalbanken og må kun bære rigsvåbenet, altså de tre løver.

S. T. A.

Dansk Bog fra 1763

Ole Rostock, som ejer Danmarks sikkert største private samling af heraldisk litteratur, har gjort en opdagelse, som fortjener at omtales.

Det drejer sig om en lille bog på 190 sider. »Kort Begreb af alle Videnskaber, at bruge for Ungdommen af begge Kiøn. Af tydsk oversat paa Dansk efter den fierte i Berlin udkomne Edition af G.F.T.«, København 1763, 2. udgave 1775, 3. udgave 1788. Det 20. kapitel, side 157-

167, handler »Om Vaaben-Konsten« og hertil hører en kobberstukken tavle forrest i bogen. Det 21. og sidste kapitel handler om ridderordener.

Det er imidlertid ikke for indholdets skyld, at bogen nævnes her. Noget af det er fornuftigt og rigtigt, andet er galt (ordet *herold* forklæres f. eks. som: »*beym Heer old*, det er, som vare blevne gamle ved Arméen«), intet af det har særlig interesse. Når den lille bog kan gøre krav på vor opmærksomhed, skyldes det noget helt andet: dens 20. kapitel synes at være *det første eksempel på dansk på en fremstilling af heraldikken i almindelighed*. Det er i alle fald det ældste i øjeblikket kendte, hele 79 år tidligere end det første som er medtaget i »Bibliografi over Dansk Heraldik«, 1958, nemlig C. N. Schwachs »Grundriss af Heraldikken«, side 123-170 i »Udsigt over de tre nordiske Rigers Myntvæsen«, Trondhjem 1842.

S. T. A.

HERALDISK TIDSSKRIFT

udgives af Heraldisk Selskab. Kontingent inkl. abonnement: da. kr. 20/sv. kr. 16 om året; eller da. kr. 200/sv. kr. 160 én gang for alle. Abonnement alene: da. kr. 15/sv. kr. 12 om året portofrit. Postkonti (Societas Heraldica Scandinavia): dansk 1123.74; norsk 993.30; svensk 7.43.35.

Redaktionsudvalg:

Redaktør Sven Tito Achen, Kong Georgsvej 52, 5. sal, København F. (Selskabets sekretær).

Amtsfuldmægtig, cand. jur. Ernst Verwohlt, Nøkkedalen 5, Herlev, Danmark (Selskabets formand).

Kgl. Ordenshistoriograf, Administrator, Dr. phil. Albert Fabritius, Emiliegade 6, København V.

Hovkamrerare Arvid Berghman, Nybytorpsvägen 20, Djursholm 2, Sverige.

Forfatteren Hans Krag, Ålo, Kristiansand S, Norge.

Kontorschef Gustaf von Numers, Topeliusgatan 9 A, Helsingfors-Tölö, Finland.

Medarbejdere i dette nummer:

Statsheraldikern, Kammarherre C. G. U. Scheffer, Heraldiska Sektionen, Riksarkivet, Munkbron 11, Stockholm C.

Fil. dr. Heribert Seitz, Styresman för Kungl. Armémuseum, Stockholm 7.

Tegner Gotfred Mortensen, Heimdalsgade 5, 2. sal, København N.

Civilingeniør Henrik Berner, Tuborgvej 14, Hellerup, Danmark.

Reklamchef Jan Raneke, Vallgatan 3, Lomma, Sverige.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.